

Лебедик Л. В.,

д.пед.н., доцент кафедри спеціальної освіти і соціальної роботи

Полтавського національного педагогічного

університету імені В. Г. Короленка

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Дослідження проблеми використання інформаційно-комунікаційних технологій у вищій школі є актуальним, що засвідчує увага вітчизняних науковців (В. Биков, Р. Гуревич, М. Жалдак, М. Кадемія, Г. Козлакова, О. Пінчук, Т. Поясок, С. Сисоева, В. Стрельников [2–6] та ін.).

В описі розвитку майбутніх фахівців у сфері соціальної роботи засобами інформаційних технологій, поданому у попередніх наших публікаціях [1, с. 62–67], знайшли застосування електронні видання, автоматизовані навчальні системи, гіпертекстові й кейсові технології, навчання в мережах Інтранет і Інтернет. Досвід використання у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка інформаційних технологій навчання дозволив нам виділити такі вимоги до їх застосування: науковості (мають ураховуватися закони гносеології, дидактики, психології), безпеки (технології не повинні шкодити здоров'ю і психіці студентів), ефективності (технології мають гарантувати досягнення результатів навчання, описаних у стандартах освіти), поліфункціональності (комунікативна, організаційна, рефлексивна, контролююча, коректуюча і прогнозуюча функції), відтворюваності (технології мають забезпечити відтворення з набагато вищими результатами), керованості (забезпечений контроль, оцінювання, перевірка, статистичні дані, їх аналіз, виявлення тенденцій і динаміки) [1, с. 63].

Виділимо основні принципи проектування інформаційних технологій навчання: пріоритетності дидактичних підходів до всіх аспектів цих технологій; модульного підходу до організації і змісту навчального процесу; максимальної інтеграції змісту; формування середовища відповідно до мети, завдань, моделей навчання; готовності студента до їх застосування; активного зворотного зв'язку

[1, с. 63]. На кафедрі спеціальної освіти і соціальної роботи широко впроваджуються засоби цих технологій, інформаційно-ресурсні бази, які змінюють свою роль із допоміжної й ілюстративної до визначальної у підготовці майбутніх фахівців із соціальної роботи [1, с. 63].

Нами з'ясовано, що запровадження інформаційних технологій визначається можливостями їхніх засобів, які відбирає викладач, проектує їх органічне поєднання, вибирає стратегію, відповідну меті і змісту, співвідносить з можливостями цих технологій. У вивченні педагогічних дисциплін фахівцями із соціальної роботи зарекомендували себе віртуальні моделі закладів соціальної роботи, схеми їх професійної діяльності. Модель розглядається нами як уявна чи матеріально реалізована система, що відображає чи відтворює реальний об'єкт дослідження і дає нову інформацію про цей об'єкт [1, с. 63; 2].

Саме електронним засобам навчання надавалася значна увага в експериментальному проектуванні. Вони доповнювали традиційні засоби навчання і давали можливість одержати необхідну інформацію у вигляді, зручному для сприйняття, і перевірити її засвоєння. Ми проектували з електронних засобів навчання такі, як електронні навчальні посібники, електронні підручники, електронні навчально-методичні комплекси (НМК) і електронні тести, що поєднувалися в одному електронному підручнику. З електронних навчально-методичних посібників проектувалися такі види [1, с. 64]: ті, що орієнтовані на електронний підручник; контролюючі і навчальні тести; задачники; автоматизовані навчальні системи як НМК матеріалів (теоретичних, практичних, демонстраційних, контролюючих) та комп'ютерних програм, застосованих у процесі підготовки фахівців із соціальної роботи.

Сьогодні на компакт-дисках є різноманітні електронні видання: підручники, довідники, словники, енциклопедії. Електронний підручник є автоматизованою навчальною системою, у якій поєднуються основні компоненти звичайного підручника (навчальні матеріали, списки літератури, наочність тощо), навчально-методичного посібника (програму, тематичний план навчальної дисципліни, конкретні методики проведення різних форм

занять, плани і методичні рекомендації до кожної теми), інформаційно-довідкової системи (нормативні документи, глосарій, витяги зі звичайних підручників тощо), а також автоматизована контролююча програма. Перевагами електронного підручника є: висока технологічність створення й експлуатації; високий рівень системності подання навчально-методичних матеріалів; різноманітні функції, а отже, і можливості в процесі навчання.

«Кейс»-технологія є комплектом засобів навчання, які розміщено у кейсі і надається студенту з моменту його зарахування на навчання. Комплект містить методичні документи, спеціально розроблені навчальні посібники, довідники, аудіо- і відеокасети, компакт-диски. Дидактичне забезпечення достатнє для самостійної роботи з певного курсу. Організація навчального процесу кожного з курсів передбачає проведення тьюторіалів, виконання домашніх завдань, проміжні та підсумкові екзамени. Застосовуються такі методи навчання, як розробка бізнес-планів, аналіз конкретних ситуацій, ділові ігри тощо.

Технологія неконтактної інформаційної взаємодії – віртуальна реальність (від англ. *virtual reality* – можлива реальність) реалізує за допомогою мультимедіа середовища ілюзію безпосередньої присутності в реальному часі в стереоскопічно поданому «екранному світі».

Гіпертекстова технологія (від англ. *hyper-text* – надтекст) є сукупністю різноманітної інформації, яка може розміщуватися не тільки в різних файлах, а й на різних комп'ютерах. Основна риса гіпертексту – можливість переходів гіперпосиланнями, які подані у вигляді спеціально оформленого тексту або певного графічного зображення. В основі гіпертексту лежить розширена модель енциклопедії, яка, крім фотографій, має звукозапис, музичний супровід і відеофрагменти. Модель енциклопедії передбачає дотримання таких принципів: вільне переміщення текстом; стислий (реферативний) виклад інформації; необов'язковість суцільного читання тексту; довідковий характер інформації; використання перехресних посилань.

Вдале поєднання динаміки з допустимими обсягами переданої інформації дають комп'ютерні слайди-фільми (програма *Power Point*), призначену для

розробки комп'ютерних слайдів-фільмів, причому її версія 7.0 є мережною. Розробка моделі комп'ютерних слайдів-фільмів передбачає дотримання ряду принципів: динаміка і логіка пред'явлення тексту задається педагогом; допускаються перехресні посилання; комп'ютерний слайд-фільм призначений для суцільного перегляду, нав'язує студенту свою логіку вивчення матеріалу; програма дає студенту можливість самому розробляти комп'ютерний слайд-фільм – це технічно просте завдання, доступна їм; тим самим забезпечується гарна технічна база для застосування проєктного методу навчання.

Автоматизовані навчальні системи є комплексом навчально-методичних матеріалів (демонстраційних, теоретичних, практичних, контролюючих) та комп'ютерних програм, що керують процесом навчання. Такими програмними продуктами є електронні варіанти таких навчально-методичних матеріалів, як: комп'ютерні презентації ілюстративного характеру; електронні словники-довідники і підручники; лабораторні практикуми з можливістю моделювання реальних процесів; програми-тренажери; тестові системи.

Таким чином, основними принципами інформаційних технологій є: пріоритетності психолого-педагогічних підходів до всіх аспектів технології; модульного підходу до відбору та конструюванню змісту технології, її програмно-методичного забезпечення та організації навчального процесу; максимально можливої інтеграції змісту; формування інформаційного середовища відповідно до цілей, завдань та моделей технології; підготовленості студента до технології; активного зворотного зв'язку.

Зокрема, в електронних НМК ми розмістили необхідні для вивчення основних фахових дисциплін програмно-технічні, організаційні і методичні засоби. Можливості електронних НМК є значно переважають друковані, адже вони об'єднують на основі мультимедіа в єдину інтегровану систему різні за змістом, формою, призначенням матеріали, враховують навчально-пізнавальні можливості студента. Серед них: мультимедійні презентації; електронні словники і підручники; програми-тренажери; лабораторні практикуми, де моделюються реальні процеси; тестові системи; розширена модель

енциклопедії, у якій були не тільки ілюстрації і світлини, а й звук, музичний супровід, фрагменти відео; комп'ютерні слайд-фільми [1, с. 64].

Отже, експеримент із проектування інформаційних технологій підготовки майбутніх фахівців із соціальної роботи показав, що вони є рушійною силою реалізації проекту, сприяють переходу студентів до самокерованого навчання.

Список використаних джерел

1. Лебедик Л. В. Проектування інформаційних технологій фахової підготовки майбутніх педагогів / Л. В. Лебедик // Педагогічні науки. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2017. – Вип. 69. – С. 62–67.

2. Стрельников В. Ю. Інформаційні технології навчання / В. Ю. Стрельников // Проблеми освіти : наук.-метод. зб. – К. : Наук.-метод. центр вищої освіти, 2004. – Вип. 35. – С. 84–94.

3. Стрельников В. Ю. Проектування професійно-орієнтованих інформаційних технологій у вищій школі / В. Ю. Стрельников // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / Редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця : ДОВ Вінниця, 2004. – Вип. 6. – С. 599–608.

4. Стрельников В. Ю. Педагогічні основи забезпечення особистісного і професійного розвитку студентів засобами інноваційних технологій навчання / В. Ю. Стрельников. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2002. – Кн. 2. – 230 с.

5. Стрельников В. Ю. Теорії інтенсивного навчання майбутніх викладачів / В. Ю. Стрельников // Сучасні проблеми гуманітаристики: світоглядні пошуки, комунікативні та педагогічні стратегії : Матеріали V Всеукр. наук.-практ. конфер. / Редкол. Бошицький Ю. Л., Чернецька О. В., Українець С. Я. – Рівне : РІКУП НАНУ, 2015. – 308 с. – С. 203-207.

6. Стрельников В. Ю. Технологія інтенсивного електронного навчання: вітчизняний та зарубіжний досвід / В. Ю. Стрельников // Педагогічні науки : зб. наук. пр. – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2016. – С. 19–24.